

3. Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady [Distance learning: psychological principles]. (2012). (*Monograph*). Kirovohrad: Imeks-LTD, 240. [in Ukrainian].
4. Mynbaeva A. K. (2016). Muzeynoe obrazovatelnoe prostranstvo. Proektirovanie dlya razvitiya lichnosti. [Museum educational space. Designing for personality development]. (*Monograph*). Almaty: Kazak universiteti, 157. [in Kazakh].
5. Klepko S. Dverni ruchky i suchasne osvithje seredovyshe: navkolo diskursu u media chastyna I [Door handles and the modern educational environment: around the discourse in the media part I]. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1223-dverni-ruchki-i-suchasne-osvitne-seredovishche-navkolo-diskursu-u-media-chastyna-i> (дата звернення: 16.03.2020) [in Ukrainian].
6. Kremen V. H. (2008). Filosofiia liudynotsentryzmu v stratehiikh osvitnoho prostoru [Philosophy of anthropocentrism in the strategies of educational space]. Kyiv: *Pedagoghichna dumka*, 213. [in Ukrainian].
7. Gura V. V. (1994). *Kulturologicheskij pokhod kak teoretiko-metodologicheskaya osnova gumanizatsii informatsionnykh tekhnologiy obucheniya* [Culturological approach as a theoretical and methodological basis for the humanization of information learning technologies]. (*Candidate's thesis*). Rostov-na-Donu, 16 [in Russian].
8. Rutynskiy M. Y. (2008). Muzeieznavstvo [Museum Studies]. Kyiv: Znannia, 428. [in Ukrainian].
9. Maiko S. M. (2017). Shkilnyi muzei yak forma dodatkovoi osvity [School Museum as a form of additional education]. *Pedahohichni poshuk*. Lutsk, 2, 64–66. [in Ukrainian].
10. Karamanov O. V. (2013). Muzei – shkola – universytet: osoblyvosti pedahohichnoi vzaiemodii v suchasnomu «suspilstvi znan» [Museum - school - university: features of pedagogical interaction in the modern «knowledge society»]. *Osvita ta pedahohichna nauka*. Luhansk, 4, 44-50. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 17.12.2020 р.

УДК 351.851

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-54-63

МЕТОДИ І МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ваніна Наталія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

e-mail: nvanina.science@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8310-5139

Пашенко Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

e-mail: tantarena@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-7629-7870

У статті проаналізовано підходи до оцінювання якості фахової передвищої освіти, законодавчу базу та стандарти, які використовуються при оцінюванні якості підготовки фахівців передвищої освіти в навчальних закладах України. Розкрито необхідність в інноваційних підходах оцінювання якості освіти при реформуванні вищої школи України. Досліджено рівні забезпечення якості освіти. Висвітлено рекомендації для порівняння української системи фахової передвищої освіти з національними системами освіти європейських країн, напрямки вдосконалення систем забезпечення якості фахової передвищої освіти для розроблення проекту створення зразкових фондів оцінних засобів і технологій. Запропоновано впроваджувати сучасні (інноваційні) методики і методи оцінювання якості фахової передвищої освіти в сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: фахова передвища освіта, якість освіти, командна праця, case-study, інновації, компетентність, інформаційні технології, проектне навчання, контекстне навчання, міждисциплінарне навчання.

Постановка проблеми. Актуальність матеріалу, викладеного в статті, обумовлена тим, що зміни в соціально-економічній, політичній, культурній обстановці в світі, приєднання України до Болонської декларації, входження в єдиний Європейський освітній простір потребують реформування всієї системи української освіти. Сучасні реалії висувають нові вимоги до якості освіти, зокрема, універсальності підготовки випускників навчальних закладів, їх адаптації до соціальних умов, особистісної орієнтованості навчального процесу в забезпеченні сталого людського розвитку. Істотно зросла потреба в підвищенні об'єктивності оцінки як змісту, так і якості освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінювання якості освіти в Україні досліджуються багатьма вченими, зокрема А. Алексюком, О. Гребельником, І. Зязюном, Б. Клименко, Т. Красіковою, В. Кременем, О. Сухомлинською, Т. Усатенко, Ю. Шумиловим та ін. Але, незважаючи на значну увагу науковців до проблеми оцінювання якості освіти, питання є остаточно не вирішеними і вимагають пошуку та сучасного стану освіти застосування нових методів та підходів.

У зв'язку із цим мета статті полягає в аналізі підходів, законодавчої бази та стандартів, які використовуються при оцінці якості підготовки фахівців передвищої освіти у навчальних закладах України та розроблення методик і методів оцінювання якості фахової передвищої освіти в сучасних ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Нові економічні умови, поява нових професій на ринку праці вимагають і нових підходів до вирішення проблеми якості підготовки професійних кадрів. Випускник закладу фахової передвищої освіти повинен бути готовий до того, що на промисловому виробництві постійно оновлюються технології, впроваджуються інноваційні ідеї, що необхідно швидко адаптуватися до запитів динамічно мінливого світу. Успіх роботи будь-якого підприємства залежить від того, наскільки кваліфіковані кадри, які здійснюють на ньому свою трудову діяльність.

Спеціаліст, який прийшов на виробництво, повинен володіти широкими, глибокими знаннями, вміти застосовувати ці знання в конкретних виробничих умовах, володіти вмінням діяти в нестандартних ситуаціях, працювати творчо. У нових економічних і політичних умовах зростає роль мобільності фахівців протягом трудового життя, намітилися тенденції до підвищення орієнтації результатів освіти на вимоги роботодавців, ускладнюються завдання особистісного розвитку.

Відповідно до нових умов при впровадженні нових стандартів фахової передвищої освіти виникає необхідність і в нових підходах до оцінювання якості освіти. Система оцінювання якості покликана забезпечити учнів і їх батьків, педагогічні колективи шкіл і викладачів закладів фахової передвищої освіти (далі – ФПО), органи управління освітою всіх рівнів, інститути громадянського суспільства, роботодавців надійною інформацією про стан і розвиток системи освіти на різних рівнях.

Згідно з рекомендаціям Болонських угод була поставлена мета провести реформування вищої школи України таким чином, щоб зробити її мобільною, інноваційною, що задовольнятиме вимоги, як молоді, роботодавців, так і держави.

У вищій школі цей процес привів до таких інновацій, як введення дворівневої структури освіти (бакалаврат, магістратура) і компетентнісного підходу до трактування якості освіти, що дає можливість реалізації принципів Болонського процесу, який сприяє гармонізації вітчизняної та європейської освітніх систем. Компетентнісний підхід покладений в основу розробки державних освітніх стандартів нового покоління, використовується в розробці стандартів фахової передвищої освіти, що прийняли в зв'язку з прийняттям Закону «Про фахову передвищу освіту».

Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [4].

Закон України «Про фахову передвищу освіту» трактує поняття «якість освіти» як відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, яка забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти» [5]. Іншими словами, мається на увазі ступінь відповідності освітньої діяльності та її результату - нормам стандарту фахової передвищої освіти і соціального замовлення. А тому, збільшений рівень

конкуренції у сфері освіти викликає особливий інтерес керівників закладів фахової передвищої освіти до сучасних (інноваційних) методів і методик оцінки якості освіти.

Сьогодні в Україні система забезпечення якості освіти здійснюється на трьох рівнях: навчального закладу, державному (державна і державно-суспільна система контролю) та міжнародному (європейському рівні). Поряд з національною системою оцінювання результатів підготовки студентів запроваджено європейську кредитно-модульну систему (ECTS). Цю систему розроблено з метою забезпечення єдиного загальноєвропейського простору і орієнтовано на оцінювання та порівняння навчальних досягнень студентів. По суті, це така система організації навчального процесу, яка дозволяє студентові ефективно планувати весь процес свого навчання, а результати мають бути визнаними не тільки вітчизняними, а й європейськими роботодавцями. Згідно зі ст. 11 Всесвітньої декларації ЮНЕСКО з вищої освіти, якість в сфері освіти є багатовимірною концепцією, яка повинна охоплювати всі функції і види діяльності: навчальні та академічні програми, наукові дослідження і стипендії, укомплектування кадрами, матеріально-технічну базу, будівлі обладнання, роботу на благо суспільства і академічне середовище [1].

Наведене висловлювання ілюструє багатовимірність якості освіти, що ускладнює його оцінку. Необхідно проводити аналіз якості планово-організаційного забезпечення; якості змісту; якості викладання; якості технології навчання і якості результуючого аспекту освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти (якості результатів освіти; якості підготовки випускника).

Європейською асоціацією з гарантії якості вищої освіти (ENQA) за прямим дорученням Конференції міністрів освіти європейських країн були розроблені «Стандарти та рекомендації для забезпечення якості вищої освіти», які дозволять в якійсь мірі порівняти, зіставити українську систему фахової передвищої освіти з національними системами освіти європейських країн, з'ясувати, що необхідно зробити, щоб система нашої національної освіти була визнана в Європі якісною.

Таким чином, якість як поняття досить відносно містить два аспекти:

- 1) відповідність стандартам (нормативам), яке часто називають якістю виробника;
- 2) відповідність запитам споживача.

У першому випадку, стосовно до освітньої сфери, освітній заклад (виробник) демонструє якість освітньої послуги у вигляді системи гарантії якості, яка дає можливість виробляти цю послугу відповідно до визначених стандартів.

Цілий ряд нормативних документів у галузі освіти в Україні, що вийшли після прийняття Стандартів ENQA країнами-учасницями Болонського процесу, в тому числі новий закон «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011—2015 (2011 - 2020) роки.

Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти, була спрямована на створення сприятливих умов для якісної підготовки робітничих кадрів згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства і держави, а також забезпечення рівного доступу до професійно-технічної освіти [8], тобто фактично розробку і впровадження в освітні установи стратегії, політики і процедур гарантії якості. Згідно з рекомендаціям Болонських угод розроблені офіційні положення щодо затвердження, періодичного оцінювання та моніторингу реалізованих програм і кваліфікацій, що присвоюються.

У проєкті нових «Стандартів і рекомендацій для забезпечення якості вищої освіти в європейському просторі (ESG) «якість трактується як» результат взаємодії між викладачами, студентами і освітнім середовищем вищого навчального закладу», причому, «гарантія якості повинна забезпечити таке освітнє середовище, в якому зміст програм, освітні можливості й засоби відповідають поставленій меті» [11].

Гарантія якості повинна керуватися двома цілями: звітність і вдосконалення. Звітність передбачає створення такої внутрішньої системи гарантії якості, яка надає інформацію як

самому навчальному закладу (адміністрації, викладацькому складу, іншим співробітникам), так і студентам, батькам, роботодавцям, громадським організаціям, державі, яка переконує в якості діяльності навчального закладу. Крім того, внутрішня система забезпечення якості освіти повинна давати і рекомендації щодо поліпшення цієї діяльності. Для реалізації цих цілей необхідний систематичний контроль за освітнім процесом у закладах ФПО.

В історії вітчизняної дидактики вищої школи є багатий досвід оцінювання якості підготовки студентів, але часи змінюються, змінюється парадигма освіти, що призводить до появи нових методів навчання, нових освітніх технологій, нових вимог до якості освіти та, як наслідок, нових підходів до оцінки цієї якості. Однією з основних завдань вищої школи на сучасному етапі розвитку української ФПО є створення інтегрованої системи оцінки освітнього процесу і управління ним на основі принципів відкритості, об'єктивності, прозорості, суспільно-професійної участі.

В умовах сучасної вищої школи контроль результатів навчання слід розглядати як контроль, складовим елементом системи підготовки фахівців, включає три напрямки: контроль науково-методичної роботи, контроль навчальних досягнень, контроль якості навчання. Контроль навчальних досягнень припускає, як предмет знання, уміння і навички, надбані студентами, а контроль якості навчання спрямований на визначення рівня й підвищення професійної майстерності викладачів. Ці напрями контролю в сукупності спрямовані на оцінювання ступеня досягнення поставлених цілей навчання; виявлення труднощів, які виникають у студентів у процесі навчання; стимулювання самостійної роботи студентів; визначення ступеня професіоналізму викладача; отримання інформації, необхідної для вдосконалення навчальної, наукової й методичної роботи.

Оцінювання якості освіти повинно розглядатися з точки зору системного підходу до управління освітою як єдність загального, особливого і одиничного. За загальне прийняті створені в педагогічній науці вихідні нормативно-теоретичні моделі системи якості, що формують загальне поняття оцінки якості освіти, яка дозволяє характеризувати її як типове педагогічне явище із властивими їй складовими (мета, зміст, організація, форми, засоби, методи). Особливими представляються специфічні риси, властиві оцінюванню якості в закладі освіти, що враховують особливості внутрішнього життя закладу, форми організації освітніх практик студентів тощо. Одиничне – те, що властиво оцінюванню якості професійної освіти в закладах освіти певного профілю [11].

Можна сказати, що оцінювання результатів навчання – це процедура відповідності результатів індивідуальних досягнень студентів і випускників вимогам споживачів освітніх послуг. Стандарти задають вимоги до результатів освіти в вигляді переліку компетентностей.

Закон України «Про вищу освіту» надає такі визначення: «Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (стаття 1.1.13). Компетентність передбачає наявність в індивіда внутрішньої мотивації до якісної професійної діяльності, усвідомлення професійних цінностей і ставлення до своєї професії як до цінності. Компетентний фахівець має бути здатним виходити за межі предмета своєї професії та володіти творчим потенціалом для саморозвитку. При цьому основою компетентнісного підходу є культура самовизначення (формування здатності та готовності самовизначатися, самореалізовуватися, саморозвиватися). Професійно розвиваючись, такий фахівець спроможний створювати інновації у своїй професії (нові методи, прийоми, технології тощо), нести відповідальність за прийняте рішення, визначати цілі, виходячи зі сформованих у нього ціннісних орієнтацій [10].

Крім того, компетентність співвіднесена з ціннісними і смисловими характеристиками особи, має практико-орієнтовану спрямованість.

Компетентність включає кілька складових: готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний аспект); володіння знаннями змісту компетентності (тобто когнітивний аспект); досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (тобто

поведінковий аспект); ставлення до змісту компетентності і об'єкта її застосування (ціннісно-смысловий аспект); емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності [3]. Необхідна прозора система оцінювання кожної з закладеної в стандарті компетенцій для всіх етапів її формування, які можливі в освітньому процесі.

Новизною дослідження є один з основних напрямів удосконалення систем забезпечення якості ЯПО (якості підготовки фахівців) у закладах фахової передвищої освіти, у майбутньому – має стати розроблення проекту створення зразкових фондів оцінних засобів і технологій в усіх напрямках і спеціальностях вищої школи для підсумкової атестації студентів. До фонду оцінних засобів як обов'язковий елемент входить перелік компетенцій із зазначенням етапів їх формування, опис показників і критеріїв їх оцінювання, описи шкал оцінювання, що дозволяє виявити рівень навчання студентів за допомогою послідовних процедур на основі загальноприйнятих критеріїв і положень, інформація про які знаходиться в загальному доступі.

Фонд оцінних засобів з кожної дисципліни і за освітньою програмою в цілому визначає організацію та планування результатів самостійної роботи учнів і оцінювання якості освоєння освітньої програми. Усі оцінні засоби, а також опис форм і процедур для оцінювання якості призначені для відображення результатів навчання та рівня (пороговий, базовий, високий) сформованих загальних і професійних компетенцій відповідно до специфіки та видів професійної діяльності, зафіксованої в матриці компетенцій.

Головна особливість нових освітніх стандартів полягає в тому, що «знаннева» парадигма підготовки фахівців змінилася на компетентнісну. Це внесло істотні корективи в зміст навчання і в його форму і, як наслідок, у систему оцінювання результатів навчання. Досвід показує, що оптимальний шлях формування об'єктивної системи оцінки якості підготовки студентів - поєднання традиційних форм, методів і засобів контролю та інноваційних, орієнтованих на оцінку сформованих компетенцій.

Традиційні форми контролю (співбесіда, контрольна робота, колоквиум, реферат, курсова робота, залік, іспит та ін.) перевіряють когнітивну складову компетенції, а інноваційні оцінні засоби забезпечують комплексну перевірку всіх її складових елементів.

Сьогодні в практику вищої школи широко впроваджуються такі сучасні (інноваційні) освітні технології, як:

- командна праця;
- інформаційні технології;
- case-study;
- проєктне навчання;
- контекстне навчання;
- ігрові технології;
- міждисциплінарне навчання;
- навчання на основі досвіду та ін.

Освітні технології нерозривно пов'язані з методами оцінки якості навчання, при цьому вони виступають як способи формування компетенцій, а методи оцінки як оцінні засоби сформованості цих компетенцій.

Робота в команді – спільна робота в групі під керівництвом лідера, що дозволяє розвивати особистісні якості учнів: лідерство, відповідальність за доручену справу, ініціативність, самостійність, старанність, отже, формувати такі загальнокультурні компетенції, як уміння працювати в колективі і команді, ефективно спілкуватися з колегами, керівництвом, брати на себе відповідальність за роботу членів команди [6].

Створення команди як новий метод розвитку організації з'явився в кінці 80-х – на початку 90-х років у США та Західній Європі і швидко здобув популярність як по всьому світу, так і в сучасній Україні. Команди стають ключовим інструментом для організації роботи в сучасному корпоративному світі. Команди мають потенціал, щоб відразу накопичити ресурси, організувати працю, виконати поставлену роботу і розійтися. Команди є ефективним інструментом мотивації персоналу. Робота в команді може сприяти покращенню продуктивності праці в організації, поліпшити якість як самої праці так і кінцевого товару,

сприяти розвитку інновацій та творчості, забезпечити капіталізацію технологічних досягнень та покращити мотивацію і самовіддачу працівників [7].

Рівень оволодіння навичками роботи в колективі викладач може оцінити за зафіксованими діями, виробленими студентом у ході виконання спільних навчальних, науково-дослідних і практичних завдань, аудиторної і самостійної роботи. Це такі дії, як:

- проявляє дисциплінованість і готовність до підпорядкування при роботі в групі;
- демонструє вміння спілкуватися в колективі, працювати в команді;
- виявляє вміння вести діалог, дискусію;
- адекватно реагує на критику, висловлену іншими студентами щодо своєї роботи;
- вміє приймати і реалізовувати рішення на основі групових інтересів;
- бере участь в прийнятті найважливіших групових рішень;
- демонструє організаторські здібності;
- керує роботою різних видів груп та ін.

Інформаційні технології – навчання в електронній освітньому середовищі, розширює можливості контактної роботи викладача зі студентом, відкриває необмежений і оперативний доступ до освітніх ресурсів, вирівнює можливості отримати освіту для різних соціальних груп населення. Водночас ця інноваційна технологія є засобом об'єктивного контролю та моніторингу знань студентів, оцінки сформованості компетенцій.

Case-Study – «розбір конкретних ситуацій» – технологія навчання, в основі якої лежить створення проблемної ситуації на основі реальних життєвих фактів. Ця технологія сприяє активному засвоєнню знань і навичок збору, обробки та аналізу інформації, характеризує різні конкретні ситуації, її критичного осмислення; розвиває практичні навички, комунікативні навички: вміння вести дискусію, аргументувати своє рішення, переконувати інших в його правильності; формує вміння діяти в нестандартних ситуаціях, працювати творчо. У ході обговорення «кейса» виробляються також соціальні навички: вміння слухати інших, оцінювати поведінку людей, контролювати себе. Нині викладачі стали часто застосовувати Case-Study при проведенні атестації студентів в якості оцінних засобів рівня сформованості загальнокультурних і, особливо, професійних компетенцій, ділових і особистісних якостей.

Метод проектів – це навчання через доцільну діяльність відповідно до особистих інтересів учня в тієї чи іншої предметної області. Основа методу – його прагматична спрямованість на результат: якщо проект містить теоретичну проблему – то конкретне її рішення, якщо практичну – то конкретний результат, який можна використовувати в реальному житті. Мета проектного навчання: створити умови, при яких навчаючийся самостійно набуває відсутні знання для вирішення пізнавальних і практичних завдань, набуває комунікативні навички, працюючи в різних групах, розвиває дослідницькі вміння. Цей спосіб організації навчання дозволяє стимулювати пізнавальну активність студентів, розвивати критичність мислення, вміння орієнтуватися в інформаційному полі, інтегрувати знання, застосовувати знання з інших предметних областей для вирішення проблеми. Для кожного учасника проекту оцінюються:

- теоретичні знання в предметній області;
- уміння працювати з літературою (навчальною, науковою, довідковою);
- уміння користуватися інформаційними технологіями;
- уміння складати і редагувати тексти;
- уміння представляти результати своєї діяльності публічно (вести дискусію, аргументувати свою точку зору, володіти риторичними навичками);
- ініціативність, комунікабельність;
- творчі здібності.

Існує безліч підходів до оцінювання якості освіти:

- відповідність заявленим цілям освіти;
- відповідність заданим стандартам (нормативам);
- ефективність усіх процесів в системі освіти;

- ступінь задоволення результатами навчання всіх стейкхолдерів (стейкхолдери – це особи або організації, зацікавлені в освітньому процесі);
- престижність і конкурентоспроможність випускників навчального закладу;
- успішність в досягненні поставлених цілей та ін.

Усі ці підходи знаходять відображення в документах «Про освіту», в політиці і місії навчальних закладів, при реалізації систем управління якістю (СУЯ) в коледжах і технікумах.

Відповідність стандартам перевіряється і оцінюється при процедурах акредитації навчальних закладів, під час планових та позапланових перевірок.

Ефективність функціонування всіх процесів у закладах ФПО оцінюється під час аудиту в рамках СМЯ. Про ступінь задоволеності результатами навчання судять, проводячи аналіз анкетування студентів, викладачів, батьків, роботодавців та інших зацікавлених в освітньому процесі сторін. При систематичному проведенні моніторинг дозволяє виявити позитивні і негативні тенденції, встановити причини підвищення або зниження якості освітніх послуг.

Моніторинг якості освіти в освітніх установах України проводиться щорічно і ставить завдання рейтингування навчальних закладів, який дозволяє дати оцінку ефективності їх роботи, виявити, як з них найбільш престижні, і які, як прийнято останнім часом говорити, з «ознаками неефективності». Самообстеження, проведене в рамках моніторингу, дає можливість самим вишам і всім зацікавленим в освітньому процесі особам і організаціям визначити проблеми, що існують в освітньому процесі, простежити його динаміку і розвиток, намітити шляхи вдосконалення всіх процесів у навчальному закладі. В умовах розбудови української системи освіти проблема моніторингу її якості посідає провідне місце та визначає суспільний розвиток держави в контексті євроінтеграційних процесів і конкурентоспроможність на європейському та глобальному ринках праці. Найголовніше при реалізації даного підходу: правильно встановити критерії, за якими оцінюється ефективність функціонування процесів у закладах ФПО. Необхідна більша відкритість, прозорість при розробці критеріїв рейтингової оцінки.

В умовах інтернаціоналізації відбувається об'єднання підходів щодо моніторингу якості освіти, яка визначається на внутрішньому рівні (самооцінку проводить сам навчальний заклад), на зовнішньому рівні (оцінка міжнародних програм); представлена національною акредитацією (оцінка транснаціональних освітніх програм), міжнародною організацією зі стандартизації (ISO 9000); процедурою якісного аналізу інтернаціоналізації (для отримання інформації про інтернаціоналізаційну діяльність в іноземних закладах – IQRP).

Слідуючи рекомендаціям Стандартів ESG, слід прийняти, що процедури зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, заздалегідь визначеними, повинні застосовуватися послідовно, а прийняті рішення повинні ґрунтуватися на чітких загальноприйнятих умовах, застосовуваних послідовно і узгоджено. ESG не є стандартами якості, чи приписами щодо того, як необхідно втілювати процеси забезпечення якості, але вони надають орієнтири, охоплюючи аспекти, які є вирішальними для успішного забезпечення якості та навчальних середовищ у вищій освіті. ESG зосереджені на забезпеченні якості стосовно навчання і викладання у вищій освіті, включаючи навчальне середовище та відповідні зв'язки з дослідженнями та інноваціями [9].

Упровадження системи менеджменту якості (СМЯ) відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001-2000 «Системи управління якістю. Вимоги» дедалі набуває статусу важливої складової діяльності підприємств і організацій різних галузей. Формальне засвідчення відповідності міжнародним стандартам системи управління якістю в одній країні є дійсним і в інших. Тому для навчальних закладів, які зацікавлені у подальшому розвитку і зміцненні міжнародних зв'язків, залучення до навчання іноземних громадян, міжнародного визнання документів про освіту запровадження системи менеджменту якості освіти є дійсно актуальним питанням. Під системою менеджменту якості освіти слід розуміти систему управління, яка ґрунтується на організаційній структурі вищого навчального закладу, документації (документування процедур, методичних рекомендацій, положень, інструкцій) і усіх процесів, необхідних для здійснення загального керівництва якістю. Система

менеджменту якості освіти не встановлює вимоги до змісту навчальних програм, не визначає шляхи і способи їх впровадження [2]. Це один з аспектів інновацій, спрямований на підвищення якості управління навчальним закладом, всіма видами діяльності (процесів) освітнього закладу. Одним з підходів до оцінювання якості освіти є такий контроль з боку СМЯ, при якому виявляються проблеми і труднощі освітнього процесу на всіх рівнях функціонування навчального закладу. Відстеження проблем, аналіз їх причин, знаходження шляхів їх вирішення приводить до вдосконалення освітнього процесу, до підвищення якості освіти.

Висновки. Поняття «якість освіти» багатоаспектне, тому отримати одновимірну оцінку якості неможливо. Навчальні заклади повинні періодично проходити зовнішні процедури гарантії якості, що дозволяють оцінити ефективність внутрішніх процесів гарантії якості. У сфері зовнішньої експертизи якості освіти в Україні також відбулися зміни: поряд з державною акредитацією навчальних закладів стали проходити процедури професійно-громадської акредитації. Державна акредитація ставить за мету забезпечення соціальних гарантій громадян на якісну освіту і виконує контролювальну функцію. Метою професійно-громадської акредитації є визнання високої якості освіти і затребуваності випускників на ринку праці. Вона розширює і доповнює систему державної акредитації, сприяючи комплексному об'єктивному оцінюванню функціонування освітнього закладу.

Нові закони України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту» значною мірою відтворили норми стосовно внутрішніх систем забезпечення та оцінювання якості освіти. З огляду на сучасний стан проблеми ці норми сьогодні можуть ефективно працювати, хоча з часом їх теж треба буде узгодити з відповідними європейськими вимогами.

Інтеграція України в міжнародний освітній простір, практика міжнародного обміну студентами, глобалізація економіки, єдиний економічний простір, входження української системи освіти до Болонського процесу актуалізують проблему оцінювання рівня якості фахової освіти.

Список використаної літератури

1. Алфьорова О. С. Якість освіти як головний критерій оцінювання діяльності вищого навчального закладу. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2. С. 218–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_2_36
2. Андріяко Ю. В. Особливості впровадження системи менеджменту якості вищої освіти. URL: http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Pedagogica/36864.doc.htm
3. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.
4. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: зб. наук.-метод. праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
5. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
6. Карманенко В. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей у студентів економічних університетів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2019. 180 с. URL: https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Dis_Karmanenko-%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf
7. Муха Р. А. Команда, її сутність та особливості розвитку. *Ефективна економіка*. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4253> (15.09.2016).
8. Про затвердження Державної цільової програми розвитку професійнотехнічної освіти на 2011–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 495. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/244260489>
9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). 14–15 травня 2015 р. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_hea_2015.pdf
10. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / за наук. ред. А. А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
11. Якість вищої освіти: теорія і практика: навч.-метод. посіб. / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк та ін.; НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

METHODS AND METHODOLOGY OF QUALITY ASSESSMENT VOCATIONAL EDUCATION

Vanina Nataliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Pashchenko Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences

Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Introduction. *The paper studies some aspects of the changes in the socio-economic, political, cultural situation in the world, Ukraine's accession to the Bologna Declaration, entry into the single European educational space, which required reforming the entire Ukrainian education system. Modern realities make new demands on the quality of education, in particular, the universality of training graduates, their adaptation to social conditions, personal orientation of the educational process in ensuring sustainable human development.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze the existing approaches, legal framework and standards used in assessing the quality of training of higher education in educational institutions of Ukraine as well as to develop methods and techniques for assessing the quality of professional higher education in modern market conditions.*

Methods. *The study investigates the issue by analyzing the control of learning outcomes: control of scientific and methodological work, control of educational achievements, quality control of learning. The initial normative-theoretical models of the quality system created in pedagogical science, which form the general concept of quality assessment of education, which allows to characterize it as a typical pedagogical phenomenon with its inherent components (purpose, content, organization, forms, means, methods), have been considered.*

Originality. *The authors concluded that the study of this issue will help in improving the FPO quality assurance system (quality of education) in vocational higher education institutions, in the future there should be the development of a project to create exemplary funds of assessment tools and technologies in all areas and specialties of higher education for final certification.*

Conclusion. *Educational institutions should periodically go through external quality assurance procedures to assess the effectiveness of internal quality assurance processes. In the field of external examination of the quality of education in Ukraine, there have also been changes: along with the state accreditation of educational institutions, the procedures of professional and public accreditation have passed. State accreditation is aimed at providing social guarantees for quality education and performs a control function.*

Keywords: *vocational education, quality of education, teamwork, Case-study, innovation, competence, information technology, project-based learning, contextual learning, interdisciplinary learning.*

References

1. Alforova O. S. (2015). Yakist osvity yak holovnyi kryterii otsiniuvannya diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu [Quality of education as the main criterion for evaluating the activities of higher education]. *Theory and practice of public administration*, (2), 218-255. [in Ukrainian].
2. Andriiako Yu. V. Osoblyvosti vprovadzhennia systemy menedzhmentu yakosti vyshchoi osvity [Peculiarities of implementation of the quality management system of higher education]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Pedagogica/36864.doc.htm [in Ukrainian].
3. Holovan M. S. (2008). Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu [Competence and competence: experience of theory, theory of experience]. *Higher Education of Ukraine*, (3), 23-30. [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk O. A. (2014). Innovatsii v suchasni osviti [Innovations in modern education]. *Innovations in education: integration of science and practice*, 12-28. [in Ukrainian].
5. Pro fakhovu peredvyshchu osvitu [On Professional Higher Education] (Law of Ukraine). № 30 (2019). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> [in Ukrainian].
6. Karmanenko V. V. (2019). Pedagogichni umovy formuvannia liderskykh yakosti u studentiv ekonomichnykh universytetiv [Pedagogical conditions of formation of leadership qualities in students of economic universities]. (Candidate's thesis). Uman. [in Ukrainian].

7. Mukha R. A. (2015). Komanda, yii sutnist ta osoblyvosti rozvytku [Team, its essence and features of development]. *Effective economy*, (8) Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4253> [in Ukrainian].
 8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku profesiinotekhnichnoi osvity na 2011-2015 roky [On approval of the State target program for the development of vocational education for 2011-2015] (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine). №495 (April 13, 2011). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/244260489> [in Ukrainian].
 9. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG) [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)]. (May 14-15, 2015). Retrieved from https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_hea_2015.pdf [in Ukrainian].
 10. Kalenskyi A. A., Luzan P. H., Vanina N. M., Pashchenko T. M., Kravets S. H., Piatnychuk T. V. (2018). *Standartyzatsiia profesiinoi osvity: teoriia i praktyka* [Standardization of vocational education: theory and practice]. Kalenskyi A. A. (ed.). Zhytomyr: «Polissia». [in Ukrainian].
 11. Vasyliuk A., Dei M., Bazeliuk V. (2019). Yakist vyshchoi osvity: teoriia i praktyka [The quality of higher education: theory and practice]. Vasyliuk A., Dei M. (ed.). Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M. [in Ukrainian].
- Отримано редакцією 11.12.2020 р.

УДК 378:[37.091.12.011.3-051:796]

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-3-44-63-70

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Кисельов Валерій Олександрович

викладач кафедри теорії та методики спорту

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

e-mail: shinna@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1285-4164

Рибалко Петро Федорович

доктор педагогічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

ORCID ID: 0000-0002-6460-4255

Винятково важливого значення набуває модернізація професійної підготовки вчителів фізичної культури у ЗВО в напрямі забезпечення їх готовності до професійної діяльності з організації спортивно-масових заходів. Під час експериментального формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до організації спортивно-масових заходів було виркремено педагогічні умови, в яких доцільно поєднані традиційні засоби фізичного виховання та інноваційні технології, що передбачають використання інновацій не лише в навчально-тренувальному процесі, а й для професійного зростання та фізичного вдосконалення; залучено сучасні технології і засоби контролю; створено комплекси інноваційних гімнастичних вправ та відповідний методичний супровід.

***Ключові слова:** професійна підготовка; педагогічні ЗВО; студенти факультетів фізичної культури і спорту; педагогічні умови; готовність; спортивно-масові заходи.*

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична культура – це складова загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Одним із засобів досягнення поставлених перед фізичною культурою завдань є організація та проведення спортивно-масових заходів. Задекларовані положення стимулюють науковців та управлінців інтегрувати знання до пошуку нових, ефективних, прозорих взаємовідносин у цій сфері та механізмів забезпечення управління розвитком фізичної культури та спорту в цілому та організації спортивно-масових заходів зокрема в сучасних умовах поширення Covid19.

Це зумовлює потребу в суттєвих змінах у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури, вимагає постійного підвищення їхнього професійного рівня. На ЗВО покладається відповідальність за підготовку нового покоління педагогів, зміст і рівень кваліфікації яких адекватні інноваціям, що відбуваються в галузі фізичної культури і спорту